

A-0034

Komitéén for Innvandrер- / kvenmonumentet i Vadsø

1971-1978

Arkivkatalog

Finnmark fylkesbibliotek
Finnmárkku fylkkagirjerájus

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA

2011

Innhold

INNLEDNING	3
Om Innvanderer-/kvenmonumentprosjektet	3
Om arkivet	4
D. KORRESPONDANSE OG SAKSDOKUMENTER 1971-1979	5
Da. Korrespondanse og saksdokumenter ordnet etter emne.....	5
U. FOTOGRAFIER	6
X TRYKKSAKER 1971-1978	7
Festmateriale, gaveadresse m.m.	7
Tidsskrift	7
Publikasjoner	7
Z AVISUTKLIPP 1971-1977	7

INNLEDNING

Om Innvandrere-/kvenmonumentprosjektet

Det har vært betydelig finsk innvandring til Nord-Norge fra 1700-tallet av. Særlig Øst-Finnmark og Varangerområdet ble et sentralt mål for denne innvandringen på 1800-tallet. Vadsø ble kalt "kvenenes hovedstad" på grunn av den store andelen av kvener i befolkningen: I 1845 utgjorde kvenene over 30 % av byens befolkning, og i 1875 var andelen over 60 %.

Kvenene har hatt en stor betydning for samfunnslivet i Finnmark. Deres påvirkning på språk og kultur kom etter hvert mer fram i lyset, og interessen for finsk kultur i Norge vokste i løpet av 1960-tallet. Mennesker med finsk slektsbakgrunn begynte å oppsøke sin slekt i Finland og Nord-Sverige og omvendt. Det kom tilbud om finskundervisning i skolen, og de første norsk-finske foreningene ble stiftet. Norsk kulturråd nedsatte et utvalg som skulle utrede norsk-finsk kultur, og utvalget leverte sin innstilling i april 1973. Kulturutveksling og samarbeid over grensen skjøt fart, blant annet satte en rekke finske forskere i gang undersøkelser om kvenske og finske forhold i Norge.

Tanken om et eget monument over innvandringen til Finnmark ble lansert første gang i 1970 av en del enkeltpersoner i Vadsø, og ble videreført av Norsk-finsk forening. Arbeidet tok til sensommeren 1970, og saken ble lagt fram offentlig på Finlands selvstendighetsdag 6. desember samme år. Det ble nedsatt et utvalg bestående av Erling Arvola, Peder Grenness og Bjarne Olsen som skulle utforme et opprop for innsamling av midler. Foreningen gav billedhuggeren Ensio Seppänen fra Kemi oppdraget med å lage utkast til monumentet. I mai 1974 besluttet styret i Norsk-finsk forening å fungere som monumentkomite med Einar Niemi (formann), Ragnar Johansen, Ida Tuomainen, Hans Ronthi, Aune Kestilä og Hans Chr. Pedersen som medlemmer.

Monumentsaken ble etter hvert altfor omfattende og dyr for Norsk-finsk forening å håndtere, særlig når det gjaldt finansiering. 27. august 1975 sendte fylkesmann Aune og redaktør Nilssen et brev til ordføreren i Vadsø. Allerede 3. september gjorde formannskapet vedtak om at det skulle nedsettes en komité til å lede arbeidet med monumentprosjektet. Komitéen fikk fullmakt til å inngå avtaler, sikre finansiering, trekke opp retningslinjer og organisere avdukingsfestligheten. Komitéen skulle bestå av 2 representanter fra Vadsø kommune, 2 representanter fra Finnmark fylkeskommune og 2 representanter fra Norsk-finsk forening, og fylkesmannen ble anmodet om å være formann. Følgende personer ble oppnevnt: fylkesmann Anders Aune (formann), redaktør Sverre Nilssen (sekretær) fra Vadsø kommune, Arnt Isaksen fra Sør-Varanger, Hans Pedersen fra Norsk-finsk forening, Reidar Helgesen fra Alta, Arnold Dørum Persen fra Vadsø kommune og Einar Niemi fra Norsk-finsk forening. Da sistnevnte flyttet til Tromsø, gikk Eimi Vorren inn som vararepresentant. Ikke lenge etter overtok Bjarne Olsen som formann i foreningen, og det var han som møtte opp på monumentkomitéens møter.

Etter lang debatt i Vadsø fikk monumentet sin plass foran Statens hus. Det åtte meter høye monumentet er rikt på symboler. Den svartglasserte fundamentsiden med pilen som kløyver den oppover symboliserer finlenderne som gjennom sult blir tvunget til å søke inn i dette karrige landet. Den gamle mannen som sitter med

spaden i hånden fremstiller finlenderen. De kom med jordbrukskunnskaper til Finnmark. De bar opp tang og tare fra fjæra og brukte det til å kultivere og gjødsle jorden med. Lua hans er en typisk fiskerlue. Han sitter og ser på sin datter som holder et lite barn – fremtiden - i sitt fang. Den ranke fiskeren gransker oppmerksomt havet. Han er pikens norske ektemann. Hans granskende blick røper at kampen som føres mot Ishavet kan være nådeløs. Ankeret som er plassert bak symboliserer at finlenderne til slutt kastet anker og slo seg ned i Finnmark.

Avdukingen av monumentet skjedde 18. juni 1977. Statsoverhodene president Kekkonen, kong Olav og kong Carl Gustav deltok ved høytideligheten sammen med 200 offisielle og flere tusen uoffisielle gjester fra de tre nordiske land. Til minne om tre kongers besøk i Vadsø ble Kongesteinen avduket ved Vadsø kirke søndag 18. juni i forbindelse med en nordisk gudstjeneste.

Om arkivet

På sitt siste møte i 1977 vedtok monumentkomiteen å oppløse seg selv og overlate sine arkiver til Finmarksbiblioteket. I tillegg til arkivmappene som er igjen etter komiteén, finnes det omfattende dokumentasjon i andre arkiver ved flere etater i Vadsø kommune, Vadsø Havnevesen, Televerket, Finnmark fylkeskommune, Varanger bataljon, politiet, flyvåpenet, marinen og ulike lag og foreninger, f.eks. Vadsø norsk-finsk forening.

Arkivet er ordnet og katalogisert i Finnmark fylkesbibliotek mars 2011. Arkivet utgjør 0,5 hyllemeter.

Arkivskaper: Komitéen av innvandrermønumentet
Arkiv: Innvandrermønumentet / kvenmønumentet

Finnmark fylkesbibliotek (FMFB)

ARKIVFORTEGNELSE

Nummer	Arkivaliens art og innhold	Tidsrom
--------	----------------------------	---------

D. KORRESPONDANSE OG SAKSDOKUMENTER 1971-1979

Da. Korrespondanse og saksdokumenter ordnet etter emne

Eske 1	Korrespondanse og saksdokumenter	
	Utvalgsmøter og konferanser, utdrag av monumentkomitéens møter	1975-1977
	Monumentkomitéen, utskrifter av møteprotokoll	1976-1978
	Finansiering av mōnumentet	1971-1978
	Finansiering av mōnumentet - avslåtte søknader	1975-1976
	Finansiering og plassering av mōnumentet	1975-1976
	Avduking av mōnumentet (to mapper)	1975-1977
Eske 2	Korrespondanse og saksdokumenter	
	Korrespondanse med kunstneren Ensio Seppänen	1974-1978
	Korrespondanse med statsoverhodene	1977-1978
	Innkvarteringslister, drosjetjenester, tribune	1977
	Innkvartering, fylkesmusikere	1977
	Program - utkast	1977
	"Kongesteinen"	1977
	Festmōteutvalget - planlegging	1977

Tolketjenester, oversetting av taler 1977

Eske 3 Korrespondanse og saksdokumenter

Innbydelser og deltakere 1977

Festtaler på norsk og finsk 18.06.1977

Korrespondanse etter avdukingsfest 1977-1978

Norsk - finsk forening 1974-1979

Regnskap, utbetalinger (to mapper) 1975-1978

U. FOTOGRAFIER

Eske 4 Fotografier

Reg. 11012, Hos Ida og Alf Tuomainen, fotograf Matti Saanio

Reg. 11013: 001, billedkunstneren Ensio Seppänen

Reg. 11013: 002, monumentet "Rein og same" i Sodankylä .

Reg. 11013: 003, monumentet blir til

Reg. 11014, Kongesteinen

Reg. 11015, Medlemmer i monumentkomitéen

Reg. 11016: 001-004, Monteringsarbeidet av monumentet på bakken foran Fylkesmannhuset

Reg. 11017: 001-002, Avdukingsfesten

Reg. 11018: 001-006, Ulike trebygninger (Varangerhus) i Ytrebyen, trolig pressbilder, fotografert av redaktør Sverre Nilssen

Reg. 11019: 001-007, Gatebilder i Vadsø, trolig pressbilder, fotografert av redaktør Sverre Nilssen

Reg. 11021, Billedsamling fra byggingen og avdukingen av innvandrer / kvenmonumentet. 50 fotografier. Fotograf Arvid Sveen har alle rettigheter. Vanlig honorar skal betales ved eventuell publisering av bildene.

X TRYKKSAKER 1971-1978

Festmateriale, gaveadresse m.m.

Trykt og utrykt festmateriale (bordkart, invitasjonskort, programhefter)

Gaveadresse fra Finland

Tidsskrift

NFF-nytt (Organ for norsk-finsk forening):

Komplett 4. numrer	1971
Komplett 4. numrer	1972
Nummer 1	1973
Numrene 1, 2 og 4	1974
Numrene 1, 3, 4	1975
Numrene 1-2	1976
Nummer 1	1977
Nummer 4	1978

Publikasjoner

Innstilling om norsk-finsk kulturforhold, utarbeidet av Einar Niemi, Sverre Nilssen, Olav Beddari, Utgitt av Norsk kulturråd	1976
--	------

Z AVISUTKLIPP 1971-1977

Eske 5

Avisutklipp

Avduking av monumentet, kvener og finske innvandrere i finske aviser	1971-1977
Innvandrer- / kvenmonumentet i norske aviser	1977